

Η απαγωγή της Ελένης. Ο Πάρις κρατά από το χέρι την Ελένη, ενώ ο Έρωτας και η Πειθώ τη στεφανώνουν και η Αφροδίτη τούς ενθαρρύνει (απτικός ερυθρόμορφος σκύφος από τη Σουέσσουλα, πόλη της Ιταλίας, 480 π.Χ., Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη).

Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας

Α. Κείμενο

Ο Ηρόδοτος, προσπαθώντας να ερμηνεύσει την αντιπαλότητα Ασίας και Ευρώπης που οδήγησε στους Περσικούς πολέμους, αναφέρει την εκδοχή ότι αυτή ξεκίνησε από αρπαγές γυναικών. Ο Πάρις οδήγησε την Ελένη στην Τροία βέβαιος πως δεν επρόκειτο να τιμωρηθεί εξαιτίας της παλαιότερης αρπαγής της Μήδειας από τους Έλληνες. Όταν αυτοί απαίτησαν την επιστροφή της, σύμφωνα με την εκδοχή Αιγύπτιων ιερέων που παρατίθεται στο δεύτερο βιβλίο της *Ιστορίας*, οι Τρώες ισχυρίστηκαν ότι δε βρισκόταν στα χέρια τους, και επακολούθησε ο Τρωικός πόλεμος. Η καταστροφή της Τροίας παρουσιάζεται από τον ιστορικό ως θεϊκή βούληση, καθώς το θεϊον θέλησε να καταστήσει φανερό ότι τα σοβαρά αμαρτήματα (όπως η αγνωμοσύνη του Πάρι προς τον Μενέλαο που τον φιλοξενούσε) επισύρουν ολέθριες συνέπειες για αυτούς που τα διαπράττουν.

Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν, ἀπέδοντο ἂν αὐτὴν τοῖς Ἑλλησιν οἱ Τρῶες, ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. Οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πρίαμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι Τρῶες, ὥστε τοῖς σφετέροις σώμασι καὶ τοῖς τέκνοις καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικῆ. Εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίγνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρῶων, μάλιστα δὲ οἱ αὐτοῦ υἱεῖς, ὁπότε συμμίσγοιεν τοῖς Ἑλλησιν, ἀπώλλυντο, Πρίαμος, εἰ καὶ αὐτὸς Ἑλένη συνώκει, ἀπέδωκεν ἂν αὐτὴν Μενελάῳ, ἵνα αὐτὸς καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἀπαλλαγείεν τῶν παρόντων κακῶν. Ἄλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσιν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπίστευον οἱ Ἑλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅπως πανωλεθρία ἀπολόμενοι καταφανῆς τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν.

Ἡρόδοτος, *Ιστορία* 2.120 (διασκευή)

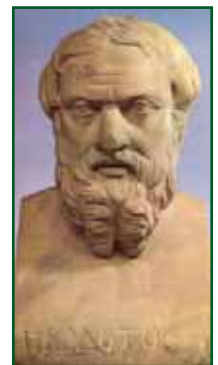

Γλωσσικά σχόλια

τὸ Ἴλιον (και θηλ. ἢ Ἴλιος)	η Τροία
ἀπέδοντο ἄν (δυν. οριστ. αορ. ρ. ἀποδίδωμι)	θα επέστρεφαν, θα έδιναν πίσω (πβ. ν.ε.: απόδοση, αποδοτικός)
ἐκόν, ἐκοῦσα, ἐκόν	με τη θέληση (κάποιου)
ἄκων, ἄκουσα, ἄκων	χωρίς τη θέληση κάποιου (πβ. ν.ε.: ακούσιος)
ὁ Ἀλέξανδρος	ο Πάριος
ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου	με ἢ χωρίς τη θέληση βέβαια του Αλεξάνδρου
οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πρίαμος	γιατί βέβαια δεν ήταν τόσο παράφρων ο Πρίαμος
σφέτερος, σφετέρη, σφέτερον (γ' πρόσ. κτητ. αντων.)	δικός, -ή, -ό τους (πβ. ν.ε.: σφετεριστής, σφετερίζομαι)
τοῖς ... σώμασιν καὶ τοῖς τέκνοις καὶ τῇ πόλει	να θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τη δική τους και των παιδιών τους και την πόλη τους
κινδυνεύειν	
ὅπως συνοικῆ (υποτ. ενεστ. ρ. συνοικέω, συνοικῶ)	για να κατοικεῖ / ζει μαζί (πβ. ν.ε.: συνοικία, συνοικισμός)
τοὶ	βέβαια
εἰ ταῦτα ἐγίνωσκον	αν είχαν αυτή τη γνώμη
ὁ υἱός, τοῦ υἱέος (κατά τη γ' κλίση)	ο γιος
συμμίσγω	(εδώ) συγκρούομαι
ἀπώλλυντο (οριστ. παρατ. ρ. ἀπόλλυμαι)	χάνονταν, σκοτώνονταν (πβ. ν.ε.: όλεθρος, απώλεια)
συνώκει (γ' εν. οριστ. παρατ. ρ. συνοικῶ)	συγκατοικούσε
ἵνα... ἀπαλλαγῆεν (ρ. ἀπαλλάττομαι)	για να απαλλαγούν
οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι	διότι δεν είχαν την Ελένη, ώστε να την επιστρέψουν
οὐδὲ λέγουσιν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες	οὔτε τους πίστευαν οἱ Ἕλληνες, παρόλο που αυτοὶ ἔλεγαν την ἀλήθεια
ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι	ὅπως ἐγὼ πιστεύω, κατά τη γνώμη μου
τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος (γεν. απόλ. αιτιολ. μτχ.)	επειδὴ ο θεὸς μηχανευόταν
ὅπως πανωλεθρία ἀπολόμενοι (μτχ. αορ. β' ρ. ἀπόλλυμαι)	για να κάνουν με την ολοκληρωτική τους καταστροφή
καταφανές τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωσι	ολοφάνερο στους ανθρώπους αυτό

Ερμηνευτικά σχόλια

Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν, ἀπέδοντο ἄν αὐτὴν τοῖς Ἕλλησιν οἱ Τρῶες, ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου: Ο Ηρόδοτος συνηθίζει να εκθέτει και τη δική του κρίση για την αλήθεια ἢ ὄχι των διηγήσεων που παραθέτει. Στην προκειμένη περίπτωση δηλώνει ὅτι πείστηκε ἀπὸ τους Αιγύπτιους ιερεῖς για την παρουσία της Ελένης στην Αίγυπτο και ὄχι στην Τροία και δικαιολογεῖ αὐτὴν την εκτίμησή του. Η εκδοχή αὐτὴ ἀπαντᾷ και σε ἄλλα ἔργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, ὅπως στην Ἑλένη του Ευριπίδη και στην Παλινοδία του Στησιχόρου, ἐνὼ ἐνέπνευσε και νεοέλληνες ποιητές, ὅπως τον Γ. Σεφέρη στο ποίημά του Ἑλένη (βλ. Επίμετρο). Σύμφωνα με μια ἄλλη εκδοχή, αὐτὴ των Περσῶν, οἱ Τρῶες δεν ἀρνήθηκαν ὅτι είχαν στα χέρια τους την Ελένη, υποστήριξαν ὅμως ὅτι δεν ήταν υποχρεωμένοι να την επιστρέψουν, ἀφοῦ και οἱ Ἕλληνες δεν υπέστησαν καμία συνέπεια για την ἀρπαγή της Μήδειας.

Ρωμαϊκό αντίγραφο προτομῆς του Ηροδότου. Το πρωτότυπο τοποθετεῖται στο α' μισό του 4ου αι. π.Χ. (Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης).

Οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι Τρῶες, ὥστε τοῖς σφετέροις σώμασι καὶ τοῖς τέκνοις καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοική: Ο Πριάμος, ο βασιλιάς της Τροίας, όπως και κάθε ηγέτης άξιός του τίτλου του, δε θα επέτρεπε να κινδυνεύσει ο λαός του μόνο και μόνο για να ικανοποιηθεί η επιθυμία του γιου του Αλεξάνδρου (Πάρι) να ζήσει με την Ελένη. Ο Ηρόδοτος εξηγεί με τη λογική τη μυθολογική-ποιητική παράδοση.

τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος: Μια από τις βασικές ιδέες που διέπουν το ιστορικό έργο του Ηροδότου, με την οποία ερμηνεύει την εξέλιξη των γεγονότων στην ανθρώπινη ζωή και ιστορία, είναι η ενεργή παρέμβαση του θείου στα ανθρώπινα πράγματα, με σκοπό την αποκατάσταση της τάξης μεταξύ θεών και ανθρώπων. Έτσι, και το γεγονός της κατάληψης της Τροίας από τους Έλληνες παρουσιάζεται εδώ ως αποτέλεσμα της θείας βούλησης. Ο Ηρόδοτος κάνει λόγο για θεϊκό φθόνο που εκδηλώνεται, όταν ο άνθρωπος υπερβεί κάποια όρια. Το έγκλημα, κατά τον Ηρόδοτο, δε μένει ατιμώρητο.

Μενέλαος και Ελένη (περ. 600 π.Χ., Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης)

Χάλκινο αγαλματίδιο των αρχών του 7ου αι. π.Χ. που πιθανότατα αναπαριστά την Ελένη. Βρέθηκε στο Μενελάιο, το ιερό του Μενελάου στην αρχαία Θεράπνη της Λακωνίας, όπου ο Πανσανίας αναφέρει ότι βρισκόταν ο κοινός τάφος του Μενελάου και της Ελένης. Είναι ίσως το παλαιότερο γυναικείο αγαλματίδιο της ελληνικής τέχνης (Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης).

Ερωτήσεις

1. Πώς τεκμηριώνει ο Ηρόδοτος την άποψη ότι η Ελένη δε βρισκόταν στην Τροία;
2. Πού αποδίδει ο Ηρόδοτος την αδυναμία των Τρώων να πείσουν τους Έλληνες ότι η Ελένη δε βρισκόταν στα χέρια τους;
3. Με ποιο κίνητρο παρεμβαίνει το *θεῖον* στη διαμάχη Ελλήνων και Τρώων σύμφωνα με τον Ηρόδοτο;
4. Να αναζητήσετε στην *Ὀδύσεια* περιπτώσεις τιμωρίας θνητών από θεούς. Διακρίνετε διαφορές μεταξύ Ομήρου και Ηροδότου στον τρόπο παρέμβασης του *θείου*;
5. Πώς αντιμετωπίζονται τα ανθρώπινα σφάλματα από τον Θεό σύμφωνα με τη διδασκαλία του Χριστού;

Η Άννα Συνοδινού ως Ελένη με τον Χορό των γυναικών σε παράσταση της ομώνυμης τραγωδίας του Ευριπίδη από το Εθνικό Θέατρο (1962)

B. Επανάληψη ύλης Ετυμολογίας Β' Γυμνασίου

1. Να σχηματίσετε ουσιαστικά ή επίθετα της α.ε. χρησιμοποιώντας τα παρακάτω συνθετικά μέρη:

σύν + ἔχω	→ (ουσ.)	_____
ὑπέρ + μέγεθος	→ (επίθ.)	_____
λόχος + ἄγω	→ (ουσ.)	_____
ναῦς + ἄρχω	→ (ουσ.)	_____
ἐπί + οὐρανός	→ (επίθ.)	_____
βαρῦς + θυμός	→ (επίθ.)	_____
ἴσος + βάρος	→ (επίθ.)	_____
ἄξιος + θαυμάζω	→ (επίθ.)	_____
διά + γράφω	→ (ουσ.)	_____

2. Να δοθούν παράγωγα της α.ε. από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις. Να εξετάσετε επιπλέον ποια από αυτά χρησιμοποιούνται στη ν.ε. με την ίδια ή παρόμοια σημασία:

ρήματα	ουσιαστικά	ρηματικά επίθετα σε -τος ή -τέος
ἀτυχής →	εὐγενής →	διαβαίνω →
εὐεργέτης →	ἀμελής →	προτιμῶ →
οἰκοδόμος →	ἀντιγράφω →	ἀποδέχομαι →
ἀσθενής →	ἄτακτος →	ἐκλέγω →

3. Να χωρίσετε τις παρακάτω λέξεις σε κατηγορίες ανάλογα με το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει το α' συνθετικό τους (λέξη κλιτή: ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα / λέξη άκλιτη: επίρρημα, πρόθεση, μόριο) και στη συνέχεια να γράψετε τα συνθετικά τους μέρη:

ἡ ἀποβολή, ἡ συγγραφή, ὁ συναγερμός, ὁ εὐγενής, ὁ ἐπιθετικός, ὁ φιλαλήθης, ὁ λιθοβόλος, ὁ δύσβατος, ἡ εὐπρεπής, ἡ διακοπή

4. Να αναλυθούν οι σύνθετες λέξεις στα συνθετικά μέρη τους:

χειροποίητος	→	_____	μισάνθρωπος	→	_____
λιθοτόμος	→	_____	κακοδαίμων	→	_____
πολύκαρπος	→	_____	δίδραχμον	→	_____
ἀκρόπολις	→	_____	δημοκρατία	→	_____

5. Ποια η μεταφορική σημασία των λέξεων *λιμήν, λάμπω, όδος, λευκός, ύφαίνω, φάος-φώς* στη ν.ε.;

Γ. Επανάληψη ύλης Γραμματικής – Σύνταξης Β' Γυμνασίου

1. Να κλίνετε τη φράση *τῶν παρόντων κακῶν* και στους δύο αριθμούς.
2. Να βρείτε τα τριτόκλιτα επίθετα του κειμένου και να γράψετε την ονομαστική ενικού των τριών γενών τους.
3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τους τύπους των ρημάτων στα πρόσωπα της ενκτικής των χρόνων που ζητούνται:

ρήμα	πρόσωπο	ενεστότητας	αόριστος	παρακείμενος
<i>κινδυνεύω</i>	γ' εν.			
<i>λύω</i>	γ' πληθ.			
<i>γράφω</i>	β' εν.			
<i>νομίζω</i>	α' πληθ.			

4. Να γράψετε τη γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού των παρακάτω ουσιαστικών:

	γεν. εν.	δοτ. εν.	γεν. πληθ.	δοτ. πληθ.
<i>ὁ γραφεύς</i>				
<i>ἡ δρῶσις</i>				
<i>τὸ πρῶγμα</i>				
<i>ὁ πατήρ</i>				
<i>ὁ δῆτωρ</i>				
<i>ὁ σωτήρ</i>				
<i>ἡ χελιδὼν</i>				
<i>ὁ Ἕλλην</i>				
<i>οἱ Τρῶες</i>				

5. Να μεταφέρετε τα ρήματα στους τύπους που ζητούνται:

βλάπτω	α' πληθ. οριστ. αορ. ε.φ.	
παρέχω	γ' εν. υποτ. ενεστ. ε.φ.	
πράττω	β' εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.	
ἀκούω	β' πληθ. προστ. ενεστ. μ.φ.	
χομίζω	γ' πληθ. οριστ. παρακ. μ.φ.	

6. Να βρείτε τα απαρέμφατα των παρακάτω φράσεων και να τα αναγνωρίσετε συντακτικά:

- α. *Δοκεῖ μοι διαφέρειν ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζώων.*
- β. *Ὅμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.*
- γ. *Ὁμηρος ἔφη ποιμένα λαῶν εἶναι τὸν ἀγαθὸν στρατηγόν.*
- δ. *Συμβουλεύω ὑμῖν τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὸν ποιεῖσθαι (= να απομακρύνετε).*

7. Να εντοπίσετε τις μετοχές των παρακάτω φράσεων και να τις αναγνωρίσετε συντακτικά:

- α. Σωκράτης φανερός ἦν θεραπέων τοὺς θεοὺς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.
- β. Οὐδενὸς ἀντιπάλου παρόντος ἐνόμισε καταπρᾶξαι ἄν (= ὅτι θα μπορούσε να καταφέρει) τι τῇ πόλει ἀγαθόν.
- γ. Δίκαια λέγοντες πολλοὶ ἄδικα ποιοῦσιν.
- δ. Τῇ ἐπιούσῃ νυκτί (= την επόμενη νύχτα) ἔφθασαν παρελθόντες (= πρόλαβαν να ξεπεράσουν) τὴν τῶν Ἀθηναίων οἰκοδομίαν.
- ε. Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς Νάξον καὶ Κατάνην διαχειμάσοντες (= για να ξεχειμωνιάσουν).

8. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους τρόπους σύνδεσης (παρατακτική, υποτακτική) ὄρων ή προτάσεων:

- α. Χρήμασιν οὐ μόνον δικαίως ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐχρῆτο.
- β. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρα ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοποννησίων.
- γ. Φημί δεῖν ἐκείνους μὲν ἀπολέσθαι (= να θανατωθούν), ὅτι ἠσέβησαν, ἐμὲ δὲ σφῆξσθαι, ὅτι μηδὲν ἡμάρτηκα (= δεν ἔχω διαπράξει καμία αδικία).
- δ. Οὐδεὶς ἄν ὄνειδίσσειε (= δε θα κοροΐδευε) τυφλῶ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεῆσαι (= θα τον λυπόταν).

9. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους ομοίωπτους και ετερόπτους ονοματικούς προσδιορισμούς:

- α. Τούτῳ πολλοὶ τῶν νεωτέρων προσέχουσι τὸν νοῦν (= στρέφουν την προσοχή τους).
- β. Πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἰκανός (= αρκετός) λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις.
- γ. Τύραννος ἐναντίος ἐλευθερία καὶ νόμῳ ἐστίν.
- δ. Οὗτος οὖν ὁ ταῦτα ποιήσας θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ (= με τον πιο επώδυνο) ἀπώλετο, λιμῶ.
- ε. Ἀρίστανδρος, ἀνὴρ Τελμισσεύς, μάντις, θαρρεῖν (= να ἔχει θάρρος) ἐκέλευσεν Ἀλέξανδρον.
- στ. Ἐξέτασιν καὶ δοκιμασίαν ποιεῖται τοῦ Φεραίων ἵππικου.
- ζ. Πολλῶν χρημάτων κρείττων (= ανώτερος) ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος.
- η. Ἠδίστη τῇ γλώττῃ ἀπεκρίνατο (= απάντησε με πολύ γλυκά λόγια).

10. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς:

- α. Ἐκείνοι διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται.
- β. Ἐχώρουν (= βιάδιζαν) ἐκ τῶν οἰκιῶν πρὸς αὐτούς.
- γ. Πολλοὶ Ἀθηναῖοι τῷ λιμῶ ἀπέθανον.
- δ. Ταχέως τὸν ποταμὸν διέβαινον.
- ε. Τοῦ αὐτοῦ θέρους οὐ πολλῶ ὕστερον ἀφίκοντο εἰς τὴν χώραν.
- στ. Μόνοι αἱ Ἀμαζόνες ὀπλισμέναι ἦσαν σιδήρῳ.
- ζ. Νομίζω πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτη πρὸς ἀνδρείαν αὔξεσθαι.

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων.

Μένανδρος, Γνώμαι μονόστιχοι 438

